

Nr 1401

Av herr **Gustafson** i Göteborg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 103, om riktlinjer för en partiell omorganisation av den statliga länsförvaltningen.

(Lika lydande med motion nr 1195 i Första kammaren)

Av central betydelse för demokratins utveckling och medborgarinflytandet är fördelningen av uppgifter mellan primärkommun, sekundärkommun och staten. En grundförutsättning för när demokrati är att skapa så stora kontaktytor som möjligt mellan valda och väljare och att ge de valda ett ökat inflytande över samhällsplaneringen. Målet för kommunreformen måste därför vara att skapa enheter med så starkt medborgerligt inflytande som möjligt, enheter av sådan storlek och karaktär att det kommunala arbetet — planering, prioritering och samordning — blir förhållandevis effektivt. Detta behöver inte innebära någon målkonflikt. Den representativa demokratin kan förbättras och kompletteras i riktning mot större när demokrati.

I ett partimotionspar från folkpartiet till årets riksdag (I: 445 och II: 492) diskuteras den kommunala demokratins problem och pekas på en rad reformer, en del av sådan karaktär, att kommunerna själva kan vidta dem, och andra som kräver lagstiftning eller andra statliga åtgärder. Det gäller åtgärder som förbättrad information genom pressombudsmän, presskonferenser, annonsering i lokalpress, utarbetande av och diskussion kring alternativa planer inom bostads- och samhällsplanering, större öppenhet inom den kommunala verksamheten, offentliga utfrågningar, vidgat kommunalt remissförfarande, införandet av rådgivande kommunala folkomröstningar, kommundelsråd etc. Det är därför angeläget att det i propositionen aviserade utredningsarbetet inriktas på åtgärder av nämnda slag. De gör större medborgarinflytande möjligt i de större kommuner som är nödvändiga främst i lokaliseringsspolitiska, planeringspolitiska och samhällsekonomiska perspektiv. Dessa kommuner kan utgöra bärkraftiga enheter, som har förutsättningar för att handha den fysiska planeringen inom kommunen.

Den översyn av ansvarsfördelningen mellan stat och kommun som nu aviseras måste därför ha som mål att stärka även det primärkommunala inflytandet. Statlig detaljreglering bör inte förekomma på områden där primärkommunen har det ekonomiska huvudansvaret. Som en konsekvens

av detta bör vissa uppgifter, som nu handhas av de regionala statliga förvaltningsorganen, föras under kommunal kompetens.

Utformningen av den regionala förvaltningen och åtgärder för att öka medborgarnas inflytande över denna har under 1960-talet utretts. Den nuvarande regionala samhällsförvaltningen lider av vissa brister. Splittringen på flera organ har försvårat planeringen. Åtskilliga viktiga samhällsuppgifter utförs utan tillräckligt inflytande från förtroendemän med politiskt ansvar. Den regionalpolitiska verksamheten kräver för att bli effektiv ytterligare samordning. En reform av länsförvaltningen är därför en angelägen uppgift. Den bör inriktas på att skapa ett decentraliserat beslutsfattande, där staten ställer upp ramarna men där de regionala instanserna svarar för detaljutformningen. Detta innebär dels att de statliga regionala organen ges fler uppgifter på den centrala statsförvaltningens bekostnad, dels att ansvaret för detaljutformningen av regionalpolitik och samhällsplanering överförs till organ med regionalt politiskt ansvar. För närvarande handhas flertalet av de regionala samhällsuppgifterna av den statliga länsförvaltningen. Till denna finns visserligen knutna länsnämnder, i vilka lekmän medverkar, men dessas kontakter med och ansvar inför de politiskt valda församlingarna är inte tillräckliga. Från demokratisk synpunkt är det nödvändigt att medborgarnas valda representanter får ett ökat inflytande över den regionala samhällsplaneringen i former som gör det möjligt för medborgarna att av dessa representanter utkräva ett direkt politiskt ansvar. En lämplig form för detta är att landstingen övertar ansvaret för delar av den centrala och regionala statliga verksamheten.

Det beredningsarbete som aviseras i propositionen bör därför leda till förslag som innebär dels en decentraliserad statlig förvaltning, dels ett ökat inflytande för primär- och landstingskommuner, genom att uppgifter överförs från de statliga regionala förvaltningsorganen till dessa förtroendevalda organ.

I propositionen föreslås provisoriska åtgärder i syfte att få till stånd en förbättrad samordning av de statliga länsorganens planeringsarbete. Den nya länsstyrelsen får i uppdrag att leda och samordna den samhällsplanering som bedrivs inom den statliga länsförvaltningen. Vidare föreslås en reformering av förvaltningsrättsskipningen. Den senare reformen tas upp i en annan motion från folkpartihåll. En samordning av den regionalpolitiska verksamheten är i och för sig angelägen av skäl som vi ovan antytt. Regeringsförslaget synes dock inte innebära någon slutlig demokratisering av beslutsfattandet i dessa frågor. Inflytandet över den regionala samhällsplaneringen förbehålls även i fortsättningen statliga organ utan regionalt politiskt ansvar. Förslaget om inrättande av en lekmanastyrelse med landshövdingen som ordförande samt med tio andra ledamöter tillgo-

doser i den föreslagna utformningen inte i tillräcklig grad behovet av ökat medborgerligt inflytande. Medverkan av lekmän i detta organ utan reglerat politiskt ansvar är från demokratins synpunkt ej fullt tillfredsställande. Lekmännens redovisning till de politiska partier som nominerat dem och inför väljarna blir av allt att döma otillräcklig. Med tanke på att en partiell reformering av länsförvaltningen redan nu är nödvändig motsätter vi oss inte de samordningsåtgärder som föreslås och som bör leda till större effektivitet. Vi avstår också ifrån att i detta sammanhang föreslå några vittomfattande överföringar av statliga uppgifter till landsting och primärkommun. Sådana förslag kräver ytterligare utredningsarbete i den beredning som aviseras.

Vi vill dock understryka att den föreslagna omorganisationen måste ses som ett provisorium i avvaktan på en reform som innebär decentralisering av statlig verksamhet och överflyttande av statliga uppgifter till organ med direkt regionalt politiskt ansvar. Vi anser dock att man redan nu utan ytterligare utredning kan gå ett steg längre i denna riktning. Enligt propositionen skall Kungl. Maj:t tillsätta, förutom landshövdingen, fem av ledamöterna i den nya länsstyrelsen. De övriga fem föreslås bli utsedda av landstinget. Denna länsstyrelse förutsätts behandla de för länet mest betydelsefulla samhällsplaneringsfrågorna. Kungl. Maj:t kommer alltså enligt regeringsförslaget att utse en majoritet av ledamöterna i denna lekmanastyrelse. Det kan av olika skäl vara motiverat att några av länsstyrelsens ledamöter utses av Kungl. Maj:t, som därvid bör tillgodose behovet av erfarenhet från näringsliv och arbetsmarknad, men majoriteten av lekmanarepresentanterna i länsstyrelsen bör enligt vår mening utses av en vald regional församling. Av praktiska skäl bör denna församling vara landstinget. Regional samhällsplanering är visserligen en fråga som i hög grad anknyter till primärkommunernas verksamhet, men vi kan dela departementschefens uppfattning att landstinget i brist på annan valkorporation bör komma i fråga vid valet av dessa representanter. De behöver inte vara landstingsledamöter, och det är viktigt att de representanter som väljs har primärkommunal erfarenhet. Vi föreslår därför att landstingen ges rätt att i proportionella val utse sex av de tio lekmanaledamöterna i den nya länsstyrelsen efter hänsynstagande till att dessa besitter även primärkommunal erfarenhet. Vi vill dock understryka att denna lösning är ett provisorium i avvaktan på den parlamentariska beredningens förslag till en vidgad länsdemokrati.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen vid behandlingen av proposition 1970: 103
måtte

1) godkänna som riktlinje för en provisorisk omorganisa-

tion av den statliga länsförvaltningen att sex av de tio medborgarrepresentanterna i den nya länsstyrelsen får utses av landstinget i enlighet med vad i motionen anförts; samt

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att till grund för den nya parlamentariska beredningen av länsförvaltningens uppgifter och organisation skall ligga strävan till vidgat och fördjupat inflytande över samhällsplaneringen för primär- och landstingskommuner.

Stockholm den 28 april 1970

Sven Gustafson (fp)
i Göteborg

Sven Wedén (fp)

Bertil Ohlin (fp)

Elias Jönsson (fp)
i Ingemarsgården

Ingemar Mundebo (fp)
